

filium unigenitum. spm̄ autem scm̄ nec genitum
 nec in genitum. sed & patre et filio procedentem.
 Filium a patre nascendo procedere. spm̄ uero scm̄
 procedendo non nasci; Ipsum quoque filium
 pfectum & uirgine sine peccato hominem susce-
 pisse. ut quem sola bonitate creauerat. spon-
 te lapsum misericorditer repararet; Quem
 ueraciter crucifixum et tertia die surrexisse
 eum eadem ipsa carne glorificata ascendis-
 se in celum. In qua et ad iudicium uiuorum
 et mortuorum & peccatur uenturus; Hæc est
 catholice fidei uera hæcitas. de qua si unum
 quilibet respuatur. tota fidei credulitas amittitur
INCIPIT PREFATIO HERABANI III.

DILECTISSIMO DOMINO DOMINO RUM DILECTISSIMO.
 Notgario archiep̄o. herabanus peccator
 in xp̄o optat salutem; Quam diu uos
 sc̄p̄ pater sperabamus ad nos uenturos. citius
 fore aduentum ur̄m optabamus. sed quia post
 quam abistis a nobis. et mestos nos de abscessu
 ur̄o reliquistis. orandum nobis esse censebamus.
 ut diuina maiestas in cõdmes uos seruans.
 concedat nobis iterum uos sanos uidere. quia
 sanctas ur̄a sospitas est nr̄a; Si autem ali quid
 nobis aduersi contigerit. tristes nos ac contrarios.

sine dubio efficitur. De cetero quoque quia quando
hic presentaliter fuistis. placuit sc̄tati ur̄e cum
paruitatenrā aliquid tractare adque conferre
dediueris transgressionibus. In quibus fragilitas
humana diuina precepta transgreditur. quomo
do p̄ penitentia restaurari possint atq; dōre
conculari hi qui indueris sc̄leribus preuari
cantur legem dī. Ideoque iussistis mihi ut de
canonibus et sc̄oz patrum sententiis breuiter excer
perem atque in unum colligerem. que a magistris
ecclesie huius modi p̄sonis ad emendationem atq; ^{atq;}
promulgata sunt. Eci quod mandastis. et in uno libel
lo ea descripsi. quo haberetis in promptu ante ocu
los ad legendum. ^{quod mihi necesse erat sed ueris}
libris in unum congregare. ut uoster labor uestre
uoluntati aliquomodo satisfacere. Et ne forte
ne cessarium uobis feret. Indueris uoluntate
id querere. quod uos iam constant. In breui sequi
situm habere. Huic quoque libello subiunxi al
terum. quem nup̄ de consanguineozum nuptiis
et de magorum prestigiis falsis que diuinationibus
confeceram. ut haberetis eos simul. quos or do na
tionis concordis fecit. Legite ergo opusculum
quo duobis directum est. et si quid in eo minus
recte positum uideatur. ur̄o sacro studio adu

litatem legentium corrigatur; Beneualete eccln.

sacris orationibus uris. mei peccatoris memoriam
habetote In nomine etni;

De his qui sacram ordinationem capitalia crimina
committunt eorum penitentia seu excomunications.

I De incestis coniunctionibus

II De his qui adulterium comittunt

III De his qui moechantur

IIII De his qui sacris uirginibus se sociant et de uir-
ginibus uelatis si mecauerint.

V De his qui in rationabiliter fornicantur.

VI De coniugatis si quis eorum ductus fuerit in captiuitate.

VII Quod aliud sit uxor aliud concubina et quod
non sit coniugum duplicatio quando ancillare reiecta uxor
assumitur

VIII De eo qui uxorem capti sortitus est matrimonio.

IIIIII De illo qui concubinam sup uxorem habet

XI De parricidio et his qui parentes suos necant;

XII De homicidio suo uoluntarie commissis.

XIII De homicidis et falsis testibus.

XIIII De his qui seruos suos & trauudicem necant
et domina que pzelu ancillam occiderit.

XV De homicidis non sponte commissis et illis qui se
excusant quasi in fontes ab homicidio in prelio
commisso iussu principum;

- xvi.** De administratoribus et his qui preces criminales edicunt
- xvii.** De populi necessario commissum.
- xviii.** De furto;
- xviiii.** De con iuratione uel conspiratione
- xx.** De his qui sacramento se obligant ne ad pacem redeant;
- xxi.** De his qui innoxia sacramenta conficiunt quomodo peniteri oporteat;
- xxii.** De his qui ad ecclesiam patrocium confugunt ne tradantur psequenti bus sine foedere pacti;
- xxiii.** De his qui diuinationes expectant et incantationibus siue auguris deserviunt
- xxiiii.** Quod non licet xpianis seruare traditiones gentium nec ullis obseruationibus festis eorum communicare
- xxv.** Quod non sit con paginis conuiuandum;
- xxvi.** De xpianis qui cum iudeis uestuntur. et quod non iudeis liceat habere xpianas uxores uel concubinas seu mancipium xpianum.
- xxvii.** Quod non congruat xpianis comessationibus interesse nec histriones fieri nec saltare in iupitris neque in conuiuus.
- xxviii.** Ut ad mensam epi scripturae diuine legantur et quod sacris ordinibus deditos uiros non comueniat ebrietatem sectare;
- xxiiiiii.** De continentia et castitate clericorum.
- xxix.** Quod non debeant sacerdotes quasi liberti tractari

familis truncationes facere nec aliquid quod morte plectendum sit iudicare.

xxvi De clericis qui in mutua eadem prorum p^{un}te,

xxvii De avaritia et cupiditate et quod non sit usura exigenda,

xxviii De apostatis.

xxix De professione monachi.

xxx De penitentiae temperamento et quando reconcilian disunt ipsi poenitentia;

xxxi De his qui in penitentia posita uita excesserunt;

xxxii De his qui poenitentiam uolantes spnunt et rur sus preuaricantur.

xxxiii Quod nulli sit ultima poenitentia deneganda;

xxxiiii Quod oportet eum qui pro illicitis ueniam poscit etiam a multis abstinere et quod non oportet eum tempore penitentiae luctra negotiationis exercere.

xl Quod a militia seculari post penitentiam redire non debet.

INCIPIT CAPITULUM PRIMUM

In primis ergo uisum est uobis conscribi de his qui sacros ordines habent. et ante uel post ordinationem contaminatos. In capitalibus criminibus se esse profitentur. In quibus ut mihi uidetur haec distantia debet esse. ut qui quideprehensi uel capti fuerint publice in publico

furto. ad que fornicatione ecceteris huius modi criminibus
secundum sacrorum canonum Instituta. a gradu proprio
deponantur. quia scandalum est populo dei tales per
sonas super se positas habere. quas ultramodum uiciosas
constat esse. Nempe inde detrahunt homines sacri
ficio dei. et rebelles hinc atque contrarii existentes. seque
prauis exemplis cotidie peiores fiunt. sicut quondam
filii heli peccantibus fecisse leguntur. Qui autem
de predictis uiris. poenitentiam confessionem male esse
absconse commissam coram oculis dei. presentem etiam
sacerdote qui eis indicaturus est penitentiam confitentem
et semet ipsos grauitate deliquisse accusant. si ueraciter
penituerint et se per ieiunia et elemosinas uigilias
atque sacras orationes cum lacrimis purgare certa
uerint. his etiam gradu seruato. spes uenue demerite
recordia dei promittenda est. qui omnes homines
uult saluos fieri et ad agnitionem ueritatis peruenire.
neque uult mortem peccatoris sed ut conuertatur et
uiuatur. Nam de illis qui ad honorem presbiteru sine
examinatione prouecti sunt. In niceno concilio ca
pitulo. viii. taliter scriptum est. Siqui presbiterum
sine examine sunt prouecti uel cum discuterent
peccata sua confessi sunt. et homines contra canones
commota manus confessis imponere temptauerint
tales regula non admittat. quia quod irrephensibile est

catholica defendit *ecclia*

Item in eo cesariensi concilio cap. viii. de hoc ita de-
finitum est; Presbiter si preoccupatus corporali
peccato prouebatur. et confessus fuerit de se quod
ante ordinationem deliquerit. oblata non con-
secret. manens in reliquis officiis ppter studium.
bonum; Nam peccata reliqua plerique dixerunt
p manus inposita onem possedimur; Quod si de se
non fuerit ipse confessus. et argui manifeste non qui-
uerit. potestatis sui iudicio relinquatur.
Item in eodem concilio cap. x. Similimodo ^{ca. a.} diaconus
seodem peccato subcubuerit. ab ordinem inisterus subtraat.

De illis quoque qui post acceptum gradum peccauerint.
In ap^{to}z canone ita legitur; Ep^s aut pr^{br} aut
diaconus qui in fornicatione aut puurio aut furto
captus est. deponatur. non tamen communione
priuetur. Dicit enim scriptura; Non uindicabit
dn^s ^{his} inid^{um}. Item in eodem concilio. cap. xxxviii.
Siquis ep^s. aut presbiter. aut diaconus. depositus
iuste super certis criminibus. ausus fuerit ad t^{er}re
ministerium dudum sibi commissum. hic ab ecclia
poenitus abscidatur; Accusationem autem aduer-
sus sacri ordinis uiros facile non recipiendum.
sed prius causam diligenter examinandam. et postea
iudicium inferendum ap^ls docet scribens ad timotheu;

Accusationem In quid aduersus presbiterum
non recipias. nisi sub duobus aut tribus testibus.
Peccantes autem coram omnibus argue. ut ceteri
metum habeant; Quales autem ipsi testes esse
debeant. In africano concilio ep̄ xcyi manifesta-
tur ubi ita scriptum est; Placuit ut omnes
serui uel proprii liberti ad accusationem non
ammittantur. uel om̄s quos ad accusanda pub-
lica crimina leges publicae non admittunt;
Om̄s etiam Infamia maculis a p̄sidi id est istriones
hactenus p̄tudinibus subiecte p̄sonae; Heretici
etiam siue pagani seu iudei sed tamē omnibus
quibus accusatio denegatur. In causis propriis
accusandi licentia deneganda est; Item in eo-
dem concilio cap̄ xcyiii; Testes autem ad testi-
monium non admittendos. qui nec ad accusatio-
nem admitti precepti sunt. uel etiam quos ipse
accusator de sua domo produxerit; Ad testimo-
nium autem Intra annos xiiii. etatis suae non
admittatur; Item in eodem concilio ep̄ xcxi.
placuit ut quoties cumque clerici ab accusatoribus
multa crimina obiciuntur. et unum seipsum
de quo prius egerit probare non ualuerit ad
cetera non admittatur.

De his autem quorum occulta peccata sunt

48
nec manifeste ab aliquo argui possunt. si salu-
briter compuncti pro peccatis suis confessionem.
ep̄o siue p̄bro occulte faciunt. bonum mihi uide-
tur sc̄dm id quod sibi decretum fuerit ab ep̄o siue
p̄bro penitentiam agant. non trepidene tarde
sed feruenter et sollicitate. ac sic se ueniam peccato-
rum ad d̄no p̄cepturos et gradum se recuperaturos
confidant; Quod etiam beatus gregorius papa
in ep̄ta quam ad secundinum seruum d̄i inclusum
scripsit. ita probat dicens. Nam tu a sc̄tas inde
anobis requisuit ut tibi rescriberem de sacer-
dotali officio post lapsum resurgendi. dum
dicit de hoc canones diuersas te legisse. diuer-
sasque sententias alias resurgendi alias ne-
quaquam posse; Nam nos generaliter a nice-
na incipientes. hanc cum reliquis quattuor
ueneramus. que ipsam sequentes cetera in-
cunctas sententias unanimes concordant;
Nos ergo precedentes nos patres sequimur.
quia auctore d̄o a sacra doctrina illorum
non discordamus. a capite itaque incipientes.
usque in quartum altaris ministrum hanc
formam seruandam cognoscimus. ut quem
minorem maior precedit. sicut honore
est maior. ita sit in crimine; Et quem maior

sequitur culpa. maiore implicetur uindicta. et sic post
penitentia credatur esse fructuosa; Quidem prodest
tritacum seminare. et fructum illius non colligere.
aut domum construere. et non illic habitare. Post
dignam enim satisfactionem credimus posse redire
ad honorem propheta dicente; Numquid quicadit
non adiciet ut resurgat. et quia uersus est in reuer-
tens. Idem peccatori ait; In quacumque die conuersus
In gemueris. tunc saluus eris; Unde et psalmista ait
Cor mundum crea in me deus. et spiritum rectum in noua
In uisceribus meis; Ne proicias me a facie tua et spiritum
sanctum tuum ne auferas a me. Dum enim peccator ne ad
proiceretur pro lapsi culpa alienam qui perperet
propheta rapuisse se uxorem tremefactus et pauore
propheta indicante flagitium suum penitentiam agens
addidit; Redde mihi letitiam salutaris tui. et spiritu
principali confirma me; Si enim ipse dignam deo
penitentiam non fecisset. nequaquam alius predicaret
Atenti; Doceam iniquos uias tuas. et impii ad te
conuertentur; Dum enim peccata sua prospexit
propheta mundata per penitentiam. non dubi-
tauit predicando castigare aliena. et sic sacri-
ficium de semet ipso deo offerre fudit cum di-
cebat; Sacrificium deo spiritus contribulatus; Non
ista sufficerent. sed omnis sententia quo plus

sacre scripturę testimonius confirmatur. facilius cre-
 ditur; De hoc enim propheta dicit; Non mortem.
 peccatoris. sed ut conuertatur et uiuat. De hoc pec-
 canabus dicitur; Peccator In quacum que die con-
 uertus In gemuerit. om̄s Iniquitates eius In obliuio-
 ne traduntur; Si enim redemptor noster qui peccato-
 res non p̄dere sed iustificare uenit In obliuione pec-
 cataum delicta dereliquit. quis hominum condemp-
 nanda reseruet cū aptis dicat. Si d̄s iustificat.
 quis est qui condēpn et c̄. Non tē misericordie
 recurrentes. euangelicam proferamus sententiam;
 Gaude o In quid sup uno peccatore penitentiam
 agente. quam sup nonaginta nouē iustis qui non
 Indigent penitentiam; et ouem p̄ditā .xviii).
 non errantibus relictas. humero ad ouile repor-
 tatur; Si uis errans post In uentationem ad ouile.
 humero reportatur. cur ista post poenā ad ectae.
 ministerium non reuocetur. quid est ergo gra-
 uius carnale delictum admittere. sine quo non
 multa sed pauci In ueniuntur. aut d̄i filium am̄do
 negare. In quo peccato ipsum beatum principem
 apostolorum petrum ad cuius nunc corpus Indig-
 ni sedemus. lapsum esse cognoscimus. sed post ne-
 gationem penitentia secuta est. et post penitentia
 misericordia data. quia illum ab apostolatu

non deiecit. qui ante seipsum negare predixit. Tibi
hæc fili karissime dicta sufficiant. ut illum quem
conspicis delicta fletu delere in conspectu divini-
tatis. non dubites misericordiam consequi. quia
nullum peccatum reversionem despicit. qui pecca-
torum sanguine suo redimere uent; Hinc enim
beatus augustinus. ad petrum diaconum deside-
scribens ait; Omni homini in hac uita esse potest
ut illis poenitentia quâ quocumque tempore
homo egerit quamlibet iniquus. quamlibet
annosus. si toto corde renuntiauerit peccatis
preteritis. et pro eis in conspectu dñi solum corpo-
ris sed etiam cordis lacrimas fuderit. et malorum
operum maculas bonis operibus diluere cura-
uerit. omnium peccatorum indulgentiâ mox
habebit. Hoc enim nobis dñs propheticis pro-
mittit eloquio dicens; Si conuersus in gemeris
saluus eris; Et alio loco dicitur; Fili peccasti
ne adicias iterum. sed et de preteritis deprecare
ut tibi dimittantur. Numquam peccata essent
indicta pro peccatis deprecatio. si peccata non
esset remissio concedenda; Sed etiam poeniten-
tia peccatorum tunc prodest. si eam in ecta catho-
lica gerat. Cuius in persona beatus petrus ligandi
soluendi que tribuit potestatem dicens;

Quae alligaueris sup̄ terram . est ligata et̄ in celis; Et
 quae solueris sup̄ terram . erunt soluta et̄ in celis; In
 quacumque igitur homo aetate ueram peccatoꝝ
 suoꝝ poenitentiam egerit . et uitam suam dō illu
 minante correxerit . non priuabitur indulgen
 tiae munere . quia sic d̄s p̄phetam dicit; Nolo
 mortem morientis . tantum ut reuertatur aui
 a sua mala et uiuat anima eius; Verū tamen
 nullus hominū debet sub spe misericordiae di
 uinae diutius remanere peccatis . cum etiam
 in ipso corpore . nemo uelit sub spe future salu
 tatis diutius egrotare; Tales enim qui ab in
 quitatibus suis recedere nequeunt . et sibi de dō
 indulgentiam repro mittunt . nonnumquā ita
 preueniuntur repentino di furore . ut nec conuer
 sionis tempus nec beneficium remissionis inue
 niant; Ideo unumquemque uerū sc̄a scriptura
 benigne premonet dicens; Ne tardaueris con
 uerti ad d̄m . et ne differas . de die Indis; Subi
 to enim ueniet irae eius . et in tempore uindic
 tae disperdetur; Dicit etiam beatus d̄s; Hodie si
 uocem eius audieritis . nolite obdurare corda uerā
 Cui quoque beatus paulus concordat his uerbis;
 Uidete fr̄s . ne forte sit in aliquo uerū cor malum
 incredulitas discedendi ad dō uiuō . sed ad hor

taminiuos meipfos p singulos dies donec hodie
cognominatur ut non obduretur quis & uobis falla
tia peccati; Obdurato igitur corde uiuit. siue qui
non conuertatur desperans de indulgentia pecca
torum. siue qui sicut misericordiam di sperat
ut usque in finem uite presentas in suorum cri
minum pueritate remaneat; Proinde diligen
tes misericordiam di metuentes que iustitiam. ne
de remissione peccatorum desperemus. ne rema
neamus in peccatis. scientes quia illa omnium
hominum debitasit & hactura equitas iustissi
mi iudicis. que non dimiserit misericordiae cle
mentissimi redemptoris; Sicut enim misericordia
suscepit absolutq; conuersos. ita iustitia repellere
punit obduratos; Hisunt qui peccantes in spi
ritu scilicet neque in hoc seculo neque in futuro remissi
onem accipient peccatorum; Nam de hoc fido
rus hispalensis eps ad inquisitionem mansio
nis epi. ita rescripsit dicens; Verum quod si que
ter ineptis uenerabilis fraternitas tua innotuit
nulla est in huiusmodi sententis decretorum
diuersitas Intellegenda quod alibi legitur in
lapsu corporali restaurandum honoris gradum
post poenitentiam alibi post huiusmodi delictum
nequa quam reparandum antequam ordinis mer

57
tum; Hec enim diuersitas. hoc modo diston-
guitur. illos enim ad pristinos officii gradus.
redire canon precepit. quos penitentiae pre-
cessit satisfactio. uel digna peccatorum confes-
sio; Contra hi qui neque auctio corrupti-
onis emendant. atque hoc ipsud carnale
delictum quod amittunt etiam uindicare.
quadam supstitiosa temeritate nituntur.
nec gradum utaque honoris. nec gratiam
communione accipiunt; Ergo tae est utraq;
dirimentia sententia. ut necessesse sit illos res-
taurari in loco honoris. qui penitentiam
reconciliationem meruerunt diuinae pietatis;
Hi nec in merito consecuntur ad eptae digni-
tatis statum. qui per emendationem penitentiae
recepisse noscuntur uiter medium; Idem
ne forte magis ambiguum sit. diuinae auctori-
tatis sententia confirmetur. Etzechiel enim
propheta sub t^opo preuaricatricis hierusale.
ostendit post penitentiae satisfactione pristi-
num restaurare posse honorem; Confun-
dere inquit oiuda. et porta ignominiam tuam;
et post paulum; Etcu inquit et filiae uere
uertimini ab iniquitate uestra; Quando dixit
confundere. ostendit post confessionis

id ipse peccata opus debere. quem quam erubescere et pro amissis sceleribus candlam frontem humi prostratam demergere. pro eo quod dignum confusionis perpetraverat opus; Deinde precepit ut portet ignominiam depositionis sue. lugens cum humilitate quod peccaverat; Sic quoque reuocari. scilicet prophetam ad priorum statum poterit; Item iohannes euangelista angelo ephesi ecclesie inter cetera simile quidam scripsit. Memore esto Inquit unde cecideris et age penitentiam. et prima opera fac' alioquin ueniam tibi et mouebo candelabrum tuum de loco eius; In angelo ecclesie prepositum utique id est sacerdotem ostendit. iuxta malachiam quid dicit; Labia sacerdotis custodiunt sapientiam. et legem & quirunt de ore; quia angelus dñi est; Prepositus ergo lapsus humi. per euangelistam monetur ut memor sit unde ceciderit et penitentiam agat. et prima faciat opera. ut non moueatur candelabrum eius; Nam candelabrum angeli. doctrina est sacerdotalis. uel honor potestatis quam gestat intellegitur. iuxta quod scriptum est apud samuelem In damnationem eli; Oculi eius caligauerunt nec poterat uidere

lucerna di antequam extinguatur. Lucer
 na quip pedi fuerat. quando dignitate sacerdo
 tali pollens iustitiae claritate fulgebat.
 Quam extinctam propheta asserit. duobsele
 ra filiorum sacerdotis potestate meritorum
 quaelumen amisit. Candelabrum ergo siuelu
 cerna sacerdotis. quae intelleguntur charismati
 honoris tunc iuxta iohannem extinguatur uel
 mouetur. quando post delicti casum neglecta
 paenitentia admissa scelera non deflentur.
 Non enim dixit. pro eo quod cecidisti commo
 uebo candelabrum tuum. sed nisi penitentiam
 egeris mouebo candelabrum tuum. Ergo que
 quam ppositum peccante. si puenierit paeni
 tentia. delicti utiq. sequitur et uenia. Et
 in pro uerbis scriptum est. Qui abscondit
 scelera sua non dirigetur. qui confessus fuerit
 & reliquerit ea misericordiam consequetur.
 Nam & ipsud quod canonu censura post septē
 annos remeare paenitentiam instatu pristinu
 precepit. non hoc electione proprii arbitri
 sui patres. sed potius exsententia diuini iudi
 ci sanxerunt. Nam legitur quod maria
 soror aaron propheta sa dum obdetrattonis
 aduersus mosen incurrisse & delictu ilico stitit

mate lepræ perfusa est. Cumq. p[er]e[re]t & moyses
ut emundaretur. p[re]cepit eam d[omi]n[us] extracastra
septē diebus egredi. & post emundationē rur
sus eam in castra admitti. Maria ergo soror
aaron. caro intellegitur sacerdotis. quædā
supbia dedita sordidissimis cogitationum
contagis maculatur. extracastra septem di
ebus. hoc est extracollegiū scæe ecclesie
septē annis proiciatur. Ubi post emunda
tionē uitiorū. locū uel pristinæ dignitatis
recipi & meritum. Ecce in quantum ualuit
conculi antiquā plane & plena auctoritate
sententiā sacris testimoniis explanauit.
ostendens eum posse restaurare pro priō hono
re qui per paenitentiae satisfactiōnē nouit
pro priā delicta deflere. Cum uero non
posse restaurari. quineclug & quegit.
& lugenda sine ullo pudore religionis uel
tamore iudicij diuini committit. In fine
autē epistole hoc adiciendū putauit. ut quocies
eū q. ingestis conaliorū discors sententia in
uenitur. illius magis se teneatur sententia
cuius antiquior & potior extitit auctoritas.
In conalio igitur hilerdense cap v.
de his qui altario seruiunt si subito carnis

fragilitate corruerint. & dñorespiciente digne
 penituerint. itaut mortificato corpore cordiscon
 triti sacrificium dō offerant. maneat in potestate
 pontificis uel ueracit̄ adfluctos nondiu suspendere.
 uel dissidiosos prolixiori tempore ab ecclesiae corpore
 segregare. Ita tamen ut si officiorum loca recipiant.
 ne possint ad aliora officia ulterius promoueri.
 Quod si iterato uel uelud canes ad uomitum reuersi fue
 rint. non solum dignitate officii careant. sed etiā
 scām communionē nisi in exitu percipiant.

Item in concilio cartaginensi. cap. xxvii. scrip
 tum est. quod pr̄bri et diaconi in grauiori culpa
 conuicti manus in positionē tamquā laici nequa
 quam suscipiant. Confirmatum est ut si quan
 do pr̄bri uel diaconi in aliqua grauiori culpa
 conuicti fuerint. quae eos ministerio necesse sit
 remoueri. non eis manus tamquā paenitenti
 bus laicis inponatur. Neque p̄mittendū
 ut rebaptizati ad clericatus gradum promo
 ueantur.

II

De incestis coniunctionibus in concilio agat
 tense. cap. lxi ita scriptum est. Inces
 tis coniugis nihil prorsus ueniae reseruamus.
 nisi cum ad alterum separatione sanauerint.
 Incestos uero nullo coniugii nomine deputandos

quos & iam designare funestum est. Hos enim
esse censemus. si quis relicta fratris quae pae-
ne prius soror exiterat carnali coniunc-
tione uio lauerit. Si quis fratris germanam
uxorem acciperit. Si quis noueram duxerit.
Si quis consobrinesuae sociauerit. quod ita p-
senti tempore prohibemus. ut ita ea quae sunt
ante nos constituta non dissoluamus. Si quis
relicte uel filiae aut auunculi miscatur. aut
patris filiae uel priuigine suae concubito pollu-
atur. sane quibus coniunctio illicita interdicitur.
habebunt in eundi melioris coniugii liber tatem.

Item de eisdem in concilio aurdianense. cap. xiiij
scriptum est. nesciat super thronum defuncti fratris
ascendat. nec quisquam amissa uxore sorora uide-
at sociari. Quod si fecerit ab ecclesiasticis dis-
trictione feriatur.

Item de eisdem in concilio hilerdense. cap. iij
ita dictum est. Qui se incestu pollutione con-
maculant. placuit quousque in ipso deestando
& illicito carnis contubernio perseuerant. usque
admissam tantum catecuminorum in ecclesia p-
mittantur. Cum quibus & iam nec cibum su-
mere ulli christianorum sicut apostolus iussit
oportet.

54
Item de his in athenis concilio cap. xx. iij.
Ita scriptum est: Quidam sponsam habet sororem eius uiolauerit & grauidam reddidit. post modum desponsata sibi duxit uxorem. illa uero que corrupta est laqueo se peremit. hi qui fuerant conserui. post decennem satisfactionem iussis sunt suscipi gradus penitentiae constitutos.

Item in neocesariense concilio. cap. ii. ita dicitur.
De his qui duobus fratribus nupsierint. uel quiduas sorores uxores acceperint. Mulier si duobus fratribus nupsierit. abiciatur usque ad mortem. Verum tamen in exitu propter misericordiam si promiserit quod facta in colomis huius coniunctionis uincla dissoluat. fructum paenitentiae consequatur. Quod si defecerit mulier aut uir in talibus nuptiis. difficilis erit paenitentia in uita permanenti.

Item de his qui duabus sororibus copulantur.
In heliberritano concilio cap. lxi. ita scriptum est: Siquis post obitum uxoris suae sororem eius duxerit. et ipsa fuerit fidelis. quinquennium a communione placuit abstinere. nisi forte uel locus dari pacem necessitas coegerit infirmitatis.

Item de muliere que duos fratres sumit in coniugio. uel uir quiduas sorores habuerit. in

concilio martini epi. cap lxx viii. ita scrip-
tum est. Si quae mulier duos fratres. aut si quis
uir duas sorores duxerit. a communione abs-
tineantur usq. ad mortem. in morte eis commu-
nio promisericordiae detur. Si uero superuixe-
rint communione accepta. & de infirmitate
conualuerint agant plenam penitentiam tempo-
re constituto.

Item in canone ap. toru cap xviii scriptu est.
quid duas in coniugio sorores acceperit uel filiam
fratris. clericus esse non poterit. III

Adulterium aut non solum lex damnat. sed & a
euangelica auctoritas omnino uocat. Un-
de & scilicet patres celesti magisterio imbuti. de
hoc quid seruandu sit sancuerunt. Nam in an-
cyrano concilio cap xvii ita scriptu est.
Si cuius uxor adulterata fuerit. uel si ipse adul-
terium commisserit. septem annorum peniten-
tiam agentem. oportet eum persequi secundu
pristinof gradus.

Item in africano concilio. cap. lxviii. de his
qui uxores aut quae uiros dimittunt. ut si ma-
neant scriptu est. Placuit ut secundu euan-
gelicam & apostolicam disciplinam neq. dimissus
ab uxore neq. dimissa a marito alteri coniu-

gatur. aut ita maneat. aut sibi metere concilient.
Quod si contempserint ad paenitentia redigantur.
in qua causa legem imperialem promulgandam
promulgari.

Item in decretis innocenti pape. cap. xxiii
scriptum est. Quod uiri cum adulteris non
conueniant. Et illud desideratum est sciri. cur
communicantes uiri cum adulteris uxoribus non
conueniant. cum contra uxores in consorcio
adulterorum uirorum manere uideantur. sup
hoc xpiana religio adulterum in utroq. sexu
pari ratione condempnat. Sed uires suos mulieres
non facile de adulterio accusant. et non habent
latentia peccata uindictam. Uiri aut liberius
uxores adulteras apud sacerdotes deferre consue-
runt. et ideo mulieribus pro dicit earum crimine
communio denegatur. Uirorum aut latente co-
missio. non facile quisquam ex suspicionibus abstinet.
Quia utiq. sub mouebitur. si eius flagitium delegatur.
Cum ergo peccauisset. interdum probatione. cessan-
tur uindictae. ratio conquiescit.

Item in eiusdem decretis. cap. xxvii. scriptum est
quod hi intercedente repudio diuortium petulerunt.
si se alius nuptus adiunxerint. adulteries se mon-
strentur. De his etiam requirit dilectio tua qui

interueniente repudio a liſe. maſtri monio co
pulauerunt. quos in utraque parte adulteros
eſſe maſteſtum eſt. Qui uero uel uxore ui
uente quamuis diſſociatū uideatur eē. con
iugium ad aliam copulam feſtinarunt. neq̄
poſſunt adulteri non uideri. intantū & iam
ut haec pſonę quibus tales coniuncti ſunt. & iā
ipſe adulterium commiſiſſe uideatur. Se
cundum illud quod legimus in euangelio.
Quid miſſerit uxorem ſuā. & alia duxerit
mechatur. Similiter et quid miſſā duxerit
mechatur. Et ideo om̄s a comunione abſtinen
dos. De parentibus autē aut propinquis eorum
nihil tale ſtatui poteſt. niſi in centores inlicita
conſoreu fuiſſe detegantur.

In concilio quo que heliberritano cap̄ viiiij.
de feminis que adulteros maritos reliquerunt
& aliis nubunt ſcriptum eſt. femina fidelis
que adulterum maritū reliquerit fidelem &
alterum ducet. prohibeatur ne ducat. ſi dux
erat. non prius accipiat comunionē. niſi que
reliquid de ſeculo exierit. niſi forte neceſſi
tas in firmitatis dare compulerit. IIII

Item in concilio heliberritano. cap̄ xxx.
de mechis ſcriptum eſt. Subdiacones eos

ordinari non debere. qui in adolescentia sua fuerint mechati. eo quod modum p̄subreptionem ad aliorum gradum promouebantur si qui sunt in tempore p̄terito ordinati amouentur.

Item in eodem concilio. cap̄ xxxi. De adolescentibus qui post lauacrum mechatur scriptum est. Adolescentes qui post fidem lauacri salutaris fuerint mechati. cum duxerint uxores ad ta legitima paenitentia placuit ad communionem eos admitti.

Item in eodem concilio. cap̄ xlvi. de eo qui uxorem habens sepius mechatur scriptum est. Siquis fidelis habens uxorem. non semel sed sepe fuerit mechatus in finem mortis est conueniendus. Quod si se promiserit cessaturum. detur ei communio. Si resus citatus rursus fuerit mechatus. placuit ulterius non ludere eum de communionem pacis.

Item in eodem concilio cap̄ xlii. de uirginibus dō sacratis si adulterauerint. Virgines que se dō dicauerunt. si pactum perdidertint uirginitatis atq. eidem libidini seruauerint. non intelligentes quid admisserint. placuit ut nec in finem eis dandam eēt. communionem. Quod si semel per sua suo ab infirmi corporis lapsu post commissam

per uita tempore uicesuae huiusmodi femine
egerint penitentiam ut abstineant se a conu.
placiteas in fine communionē accipere debere

Item in eodem concilio. cap. xiiij. de uirginibus
secularibus si mechauerint scriptum. Virgi-
nes que uirginitatē suam non custodierint. si eos-
dem que easdem uiolauerint duxerint. et te-
nuerint maritos. eo qd sola nuptias uiolauerint.
post annum sine penitentia reconciliare debe-
bunt. Uel si alios cognouerint uiros eo quod
mechate sunt. placuit post quinquenni tēporē
ad ta legitima penitentia admitti eas ad commu-
nionē oportere.

Item in athenano concilio. cap. xvij. de his
qui uirginitatē professi sunt. et de his qui
sub sororis habitu cū aliquibus commorantur
scriptum est. Quot quod uirginitatē promit-
tentes irritam faciant sponsonem. inter biga-
mos censeantur. Virgines autē que conueniunt
cum aliquibus tamquam sorores habitare
prohibemus.

Item in decretis gelasii pape cap. xx. de his
qui se sacris uirginibus sociant. et foedera incesta
committunt quod communicare non possunt.
nisi forte publicā paenitentia gesserint dicitur.

Virginitas sacris temere sequosdam sociare cogno
 uimus et postdicatū dō propositum in cetera foede
 ra sacrilegaque miscere. quas protinus equumē
 a sacra communione dē rudi. et nisi p̄ publicā
 probatāq. penitentiā omnino non recipi. aut
 his cetera uaticū de seculo transeuntib; sitamen pe
 nituerint non negetur.

Item in decretis innocenti pape cap. xx. de uir
 ginibus non uelatis si de uelauerint scriptū ē.
 haec uero quinec dum sacro uelamine teēte.
 tamen in proposito uirginali semper se simula
 uerant p̄ manere licet uelate non fuerant. si for
 te nupserint. his agenda aliquanto tempore
 penitentia est quia sponsio earum ad nōc tenebat.
 Si enim inter homines solā bone fidei contractus
 nulla ratione dissolui. solui sine uindicta pote
 rit. Nam si apostolus paulus illas quē propo
 sito uiduitatis discesserunt dixerat habere damp
 nationem. quia primam fidem irritā fecerunt.
 quanto potius uirgines quae prioris promis
 sionis fidem frangere sunt conate. **VI**

In concilio ancirano. cap. xv. de his qui forni
 cantur in rationabiliter. id est qui miscentur
 peccoribus aut cum masculis polluantur scrip
 tum est. de illis qui in rationabiliter uersati sunt

si ue uer santur. quotquot ante uicesimū
annum tale crimen commisserint quindeci
annis exactis in penitencia communione
mercantur orationum. Deinde quinquen
nio in hac communione durantes. tunc demū
oblationis sacramenta contingant. Discu
tiatur autē & uitae eorum quales tempore
penitudinis extiterint. et ita misericor
diā consequantur. Quod si inexplabiliter
his hesere criminibus. ad agenda penitentiā
plixius tempus insumant. Quotquot autē
pasta uiginti annorum aetate. & uxores haben
tes hoc peccato lapsi sunt. uiginti quinque annis
penitudinē gerentes. in communione suscipiant
orationum. In qua quinquennio pdurantes.
tunc demum oblationis. sacramenta p̄cipiant.
Quod si qui uxores habentes. et transcendentes
quinquagesimum annum aetatis ita deliquerint.
ad exitum uite communionis gratiā consequantur.
Item in eodem de his qui in pecudes uel in masculos
aut olim polluti sunt. aut haec tenus hoc uitio
tabescunt. cap̄ xvi. scriptum est. eos qui in
rationabiliter uixerunt. & lepra iniusti cri
minis alios polluerunt. p̄cepit sc̄a s̄noda
inter eos orare qui spū perecl̄tantur in mundo

In decretis quoque inno centu pape. cap xxxvii
 scriptum est. Quod sicuius uxor incaptiui
 tate fuerit abducta. & altera maritus accepe
 rit. reuertente prima. secunda mulier debet
 excludi. Innocentius probo scripsit. Contur
 batio procelle barbarice. facultati legum in
 tulit casum. Nam bene constituto matrimo
 nio inter fortunium & ursam captiuitate incursum
 fieri & neuum nisi scilicet religionis statuta pro
 uiderent. Cum enim incaptiuitate predicta
 ursamulier teneretur. Aliud coniugium cum
 restituta fortunius memoratus inisse cognos
 citur. sed fauore dñi reuersa ursam adit. &
 nullo diffidente uxore sememorati esse docuit.
 Quare domine filii merito inlustris statum
 fide catholica suffragante. illum eē. coniugium
 quoderat primitus diuina gratia fundatum.
 Conuentumque secunde mulieris priore sup
 stite. nec diuortio iecte. nullo pacto pos
 se. eē. Legitimum

VIII

In decretis Leonis pape. cap xviii.
 scriptum est. Quod aliud sit uxor.
 et aliud concubina. Nec erret quisquis
 filiam suam in matrimonium tradiderit ei qui
 habuit concubinam. Non omnis mulier uiro

iuncta uxor est uiri. quia nec omnis filius
heres est patris. Nuptiarum autē foedera in
ter ingenuos sunt legitima. & inter aequales.
Et multo prius hoc ipsum dñō constituente. quā
initium romani uiris existerent. Itaq. aliud
est uxor aliud concubina. sicut aliud ancilla
aliud libera. Propter qđ & iā aptis ad ma
nifestandā harum psonarum discretionem.
testimonium ponit ex genesi. ubi dicitur abrahe
Tice ancillam & filium eius. Non enim heres
erit filius ancillę cum filio meo isaac.
Unde cum societas nuptiarum ita ab initio
constituta sit. ut pręter sexum coniunctionē
haberēt in xpi. & ecclę sacramentum. dubiū
non est eam mulierem non pertinere ad matrimo
nium in quadoceatur nuptiale non fuisse se miste
rium. Igitur cuius libę loci clericus. si filiā
suam uiro habenti concubinam in matrimonio
dederit. non ita accipiendum est quasi ea coniu
gatum dederit. nisi forte illa mulier & ingenua
facta. et dotata legitima & publicis nuptiis
honestata uideatur. paterno arbitrio uiris iunc
tę carent culpa. Simulieres quę a uiris
habeantur in matrimonio non fuerunt. quia
aliud est nupta aliud concubina.

59
Item in eiusdem decretis cap. xx scrip-
tum est. Quod non sit coniugio dupli-
cato. quando ancillare iecta uxor assu-
mitur. Ancillā a thoro abicere & uxore
ceste in genuitatis accipere. non duplicatio
coniugii. sed profectus est honestatis.
Culpan da sit sane talium negligentiae. sed
non penitus desperanda. ut crebris exortati-
onibus incitati. quod necessariae expectauer
fideliter exsequantur. Nemo enim despe-
randus est dum in hoc corpore constitutus ē.
quia nonnumquam quod diffidentia a & a-
tis differtur. consilio maturiori pficitur.
in matrimonio iudicatur esse. **VIIII**

Item in decretis Leonis pape. cap. xliij
scriptum est. quod non uideatur esse
culpabilis. qui uxore capti sortitus est.
nec tamen culpabilis iudicatur. et tam-
quam alieni iuris peruasor habeatur.
qui personam eius mariti quam non
esse existimabatur asumpsit.
Si enim multa que ad eos qui in captiuita-
te ducti sunt pertinebant in ius alienū
transire potuerunt et tamen plenum

iustitiae est ut hisdem reuersi propria reformentur. Quod si in mancipiis uel agris aut etiam in domibus ac possessionibus rite seruatur. quanto magis in coniugiorum reclamatione faciendum est. Ut quod bellica necessitate turbatum est. pacis remedio reformetur.

X

In toletano concilio. cap. vii. scriptum est. Qui eo qui uxorem habet si concubinam habuerit. quod non communicet. Siquis habens uxorem fidelis. si concubinam habeat non communicet. Ceterum his qui non habent uxorem. & pro uxore concubinam habeat. a communione non repellatur. tantum ut unus mulieris aut uxoris aut concubinae ut ei placuerit. sit coniunctione contentus. Alias uero uiuent abiciatur donec desinat. & ad penitentiam reuertatur.

XI

Parricidium autem quam deestabile crimen in iudicio facto intercaim & abel fratrem suum dominus ipse ostendit cum adcaim parricidam ait. Maledictus eris super terram. quae aperuit os suum & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. fructus eius uagus & profugus eris super terram. In quo etiam

posuit signum. hoc est ut tremens & gemens p
fugus semper uiuet. nec auderet cum usquam
sedes habere quous. Sed quia in modernis tem
poribus parricide pro fugi discurrunt p diuersa
loca. et uariis uitiis atq. gula inlecebris de
seruiunt. melius mihi uidetur ut in uno loco
manentes penitencia districta semetipsos
castigent. si forte ad nri bonitatem indulgentiam
facinoris sui percipere mereantur. Non enim
eis licebit utramilitiae cingulum sumere & nup
tus atq. conuigii copula uti. quia saeculari
nes hoc eis non consentiant. sicut modum de
penitentibus pro culpis grauium criminum
decretis & synodalia decernere ostensuri sumus.

Ita quae in athenano concilio. cap. xx. scriptae.
De his qui partus suos ex fornicatione diuersis
modis interimunt. De mulieribus quae forni
cantur & partus suos necant. uel quae agunt
secum in utero conceptos excuciant. Antiqua
quidem definitio usq. ad exitum uitae eas ab eccle
sia remouet. humanius autem nunc definimus.
ut eis decem annorum tempus secundum pfixos
gradus penitentiae largiamur.

Item in concilio heliberritano. cap. lxxiii.
scriptum est. de his quae filios ex adulterio

necant. Siqua per adulterium absente marito conce-
perit. idque post facinus occiderit. placuit uix
in fine danda esse communionē eo quod gemina
uerit scelus.

Item in concilio hilerdense. cap. u. scriptum est. de his
qui abortum faciunt uel natos suos extinguunt.
Hi uero qui male conceptos ex adultero factos uel ocu-
tos necare studuerint. uel in uentris matrum po-
sitionibus aliquibus conliserint in utroque sexu ad-
ulteris post septē annorum curricula commu-
nio tribuatur. Ita tamen ut omnitemporē uitę
sue floribus & humilitate insistant. XII

In concilio neocesariense. cap. xxi. de homicidijs
scriptum est. Qui uoluntarię homicidium
fecerint. penitentię iugiter se submittant.
pfectiōne uero circa exitū consequantur. XIII

Item in concilio agatense cap. xxxiij. de homici-
dijs & falsis testibus scriptum est. Itaque
censuramus homicidas & falsos testes a communi-
one ecclesiastica submouendos. nisi penitentię
satis factiōne crimina admissa diluerint.

Item in concilio agatense. cap. lxii. xliij
scriptum est. de his qui seruos suos extra iu-
dicem necant. Siquis seruum propriū sine
conscientia iudicis occiderit. excommuni-

81
cacione uel penitencia biennu reatu sanguinis e.
Item in concilio heliberritano. cap v. m̄dabu
scriptum est. Si domina pzelum ancillam occi-
derit. si qua femina furore zeli accensa flagris
uerberabit ancillam suam. ita ut intera tercium
diem animā cum meruciatu effūdīt eo quod incer-
tum sit uoluntate an casu occiderit. si uoluntate
vii annos. Si casu per quinquennu tempora
acta legitima penitencia ad communionē pla-
uit admitti. Quod si infra tempora constituta
fuerit infirma. accipiat communionem.

In concilio Neocesariensi. X V
cap xxii scriptum est. De his qui non spon-
te homicidium commiserunt. De ho-
micidis non spon te commissis. Prior qui-
dem definitio post septem nem penitenciam
pfectionem consequi precepit. Secunda ue-
ro. quinquennu tempus explere.

Quod aut quidam homicidium quod nuper
in sedicione et proelio principū nrōrum p-
pōratum est. excusant quasi neces sesit pro
hoc cuilibet agere paenitentiā eo quod iussu
principum pactum sit. et dī iudicio ita finitū.
Scimus enim quod dī iudicium semp iustum est.
& nulla reprehensione dignū. de quo & iam

scriptum. Iustus dñs in omnibus suis
et sc̄s in omnibus operibus suis. Qui iudicat
orbem terrae inaequitate. et populus in
ueritate sua. Sine quo nec p̄fser cadit
super terram. sed nemo om̄a iudici ad̄i pene
trare potest. qm̄ scriptum est. Iudici ad̄i a
br̄s sus multa. Unde oportet eos considerare
qui hanc necē nefariam defendere cupiunt. u
trum illos corā oculis dñi. quasi innoxios ex
cusare possint. qui propter auariciam que
omnium malorum radix est et idolorū seruitu
ti comparatur. atq. p̄p̄t fauore dominorū suorū
temporalium. a dñm contēpserunt.
et mandata illius spernentes. non casu sed
p̄ industriam homicidium p̄fecerunt. Nam
de his legimus qui homines non sponte inter
fecerunt. dñm per legislatorē urbes refugii
deputasse. ad quas confugientes saluarentur.
ab ultore sanguinis proximi sui & non more
rentur. In deuteronomio scriptum est.
Haec erit lex homicide. cui uita seruanda ē.
Qui percussit fratrem suum nesciens & herens
& nudus ter eius. nullam contra eum habens
se odium comprobatur. Sed abiste simplici
eum eo in siluā ad ligna cedenda. & in successi

62

one lignorum securis fugerit de manu. aut ferrū
lappum de manubrio. amicum eius percussit
et occiderit. hic ad unā urbium supradictarum
confugiet & uiuet. ne proximus eius cuius sangui-
nis effusus est. stimulo doloris percutiat animā ei.
De eo uero qui per industriā aliquem occiderit.
in exodo ita preceptū est. Siquis de industria
& per insidias occiderit proximum. ab altari
meo euellas eum ut moriatur. Et in deuterō
nomio. Siquis in quid odio habens proximus sui
insidiatus fuerit uitae eius. et surgens percussit
illum & mortuus fuerit & fugerit ad unā de su-
pradictis urbibus. mittent seniores ciuitatis
illius & eripient eum de loco refugii. et tradent
eum in manus proximi eius cuius sanguis effu-
sus est. et morietur. nec misereberis eius.
Si ergo eum quem dñs dignū morte. eē. iudicauit.
reum non esse quis dicit. quo modo contrarius
legidī non existit qui hoc quod p̄cepit casum
esse contendit. Uidendum ergo ille est.
ne forte in illorum numero sit quibus prophēta
dicitur. Ue uobis qui consiistis puluillos
sub omni cubitu & ceruicalia ad decipien-
das animas. Et alibi. Ue uobis inquit
qui dicitis bonum malum et malū bonum

ponentes lucem tenebris. & tenebras lucē.
Dicentes amarum dulce. et dulce amarum. Ta-
les enim mortificant animas que non moriunt.
et uiuificant que non uiuunt. Quisquis ergo
malorum operum sine condigna penitencia
quem quā ueniam ad dō percipere posse dixerit.
penitus errat. Et cum deceptus alios decipere
festinat. duplici noxa constringitur. hoc est pro
prie erroris & alienae deceptionis. Sed inter hec
sciendū quod magna distantia est inter legitimū
principem & seditiosum tyrannum. Intereū
qui sub uertere nititur xpiane pacis tranquilli-
tatē. et illum qui armis contra iniquitatē cessat
defendere aequitatē. De quo plurima sub lege
ueteris et sub testamento nouo fortium uicorū
inueniuntur exempla que nos possunt instru-
ere. quid de huiusce modi facto debeamus sentire.

De administratoribus autem **XVI**
qui iudicia secularia secundū legē maiorū
suorum exercent quid sacre canones in desenti-
ant facile est inuenire. Nam in decretis in-
nocenti pape. cap. xxij. ita legitur. Questus
est ergo superbus qui post baptismū adminis-
trauerunt. et aut tormenta sola exercuerunt.
aut etiam capitale ptulerunt sententiam.

63
de his legimus a maioribus definitum.

Meminerant enim ad potestates has fuisse concessas. *Ex* parte uindictam noxiorum gladium fuisse promissum. et diuinitrum esse datum esse in huius modi uindictam. Quem admodum igitur reprehendunt factam. quod auctor dno uiderent. esse concessum. De his ergo ita ut ac tenus seruatum est sic habemus. ne aut disciplinam euertere. aut contra auctoritatem dñi uenire uideamur. Ipsis aut in ratione reddenda gesta sua omnia seruabuntur.

Itē in eiusdem decretis cap. xxv. scriptum est. Quod qui peccata criminales dicunt. habeantur immunes. Illud aut sciscitari uoluisti an peccata distantibus liberum concedatur. utique propter baptismi regenerationem a principibus poscere mortem alicuius uel sanguine delectari. Quam rem principes numquam sine cognitione concedunt. sed ad iudices commissa ipsa uel crimina semper remittunt. ut causa cognita uindictetur. Quae cum quesitori ferunt delegata. aut absolutio aut dampnatio pro negotii qualitate profertur. Et dum legum in in probos exercetur auctoritas erit dictator immunis.

Depopulo autē necessario commissu **XVII**
quomodo inultum soleat præterire. idest
papa quibusdam ep̄s demacedonia adinter
rogata respondens. ita scripsit dicens. Pr̄
uideat ergo dilectiorā hactenus talia man
sisse. et aduertere quod utiq. ut dicitis neces
sitas imperauit. In pace & iam ecclesias
constitutas non posse presumere. Sed ut sepe
accidit quociens a populis & turba pecca
turi. quia in om̄s prop̄ multitudinē non
potest uindicare. inultum solere transire.
Priora ergo dimittenda dico di iudicio.
dereliquo maxima sollicitudine ^{ne} p̄cauendum.
Non enim hic ut mihi uidetur istud doctor.
apostolicus dicit non necessarium esse po
pulo pro male commissis agere penitentiam.
sed quod in om̄s prop̄ multitudinē non po
test uindicare. priora dimittenda di iudicio
dereliquo maxima sollicitudine p̄cauen
dum nesciant. **XVIII**

Defurto uero in concilio agatense. cap̄
ita scriptum est. Si clericus furtum
ecclesie fecerit. peregrina ei communi
o tribuatur.

Item in eodem in concilio. cap̄ xxvi. scriptum est.

Siqui uero clerici documenta quibus ecclesie
possessio firmatur. aut subprimere aut ne-
gare aut aduersarius fortas se tradere dam-
nabili & punienda obstinatione p̄sumpserunt.
quicquid per abstinentiam documentorum dam-
ni ecclesie inlatum est. et de propriis facul-
tatibus reddant. & communionem priuentur
a quam qui in dampno ecclesie impie sollici-
tati a traditoribus susceperint. **XVIII**

De coniuratione uel conspiratione in conci-
lio calcedonensi. cap. xiiij. scriptum est.

Coniurationis uel conspirationis crimen.
& ab ex teris legibus est omnino prohibitum.
multo magis hoc in di ecclesia nefiat admo-
nere conueni &. Siqui ergo clerici uel
monachi reperi fuerint coniurantes aut cons-
pirantes. aut insidias ponentes epis aut
clericis. a gradu proprio penitus abiciantur

De his uero qui sacramento **XX**
se obligante ne ad pacem redeant. in concilio
hilerdense. cap. viij. ita scriptum est. Qui
sacramento se obligauerit. ut litigat cum quo
libet. ne ad pacem ullo modo redeat. propter
uicio uno anno a communionem corporis et
sanguinis dñi segregatus reatum suum crimino-

sinis et fletibus. & quantum potuerint ieiunij
absoluant. Ad caritatem uero que operit multitudi-
nem peccatorum celeriter uenire festinet.

De iniquo ergo iuramento & ad proximum. XI
noxam pertinentem in toletano synodo. cap
ita scriptum est continetur. Et enim dum pu-
re compellimur creatorem quidem offendi-
mus. sed nos tantummodo maculamur. Cum
uero noxia promissa complemus. & diuina
su perbe contemnimus. ut proximis impia
crudelitate noceamus. et nos ipsos crudeli-
mor-tis gladio cruciamus. illic enim dupli-
ci culparum celo percussimur. hic tripliciter
iugulamur. Restat ergo ut contra pagat sen-
tentia. quo misericordiae patuerit uia.
Quae ita domino probatur accepta. ut plus eam
cupiat quam sacrificia ueneranda dicente
ipso. Misericordiam uolui & non sacrificia.
Hac indulgentiae concessa licentia misera-
tionis ipsius opus ingloriosi principis po-
testatem redigimus. ut qui ad deum illi miserandi
aditum patefecit remedia pietatis. ipse
quoque non denegat quae principali dis-
cretionem moderata persistant. Ut & illis tra-
sit quatinus misericordia contributa.

ut nusquam gens aut patri peosdem aut periculū
 quodcūq; perferat aut iacturā. haec misera
 tionis obtentu temperasse sufficiat. ceterū
 que iuramenta pro regie potestatis salute. uel
 constitutione gentis & patrię uel ad tenus
 sunt exacta uel deinceps extiterint exi
 genda. omni custodia omnique uigillantiā
 indissolubiler decernimus obseruanda
 membrorum truncatione mortisque senten
 tia regione penitus obsoluta. Sed nec pra
 uarum mentium uersuta nequitia nos &
 adpiurn aliquando prouocet culpam.
 nec ascāe fidei regula hanc adserat uenire
 sententiā. Tam diuine auctoritatis oracula
 quam pcedentium patrum huic narrationi cu
 ra uimus innectenda. Sic enim p hieremiā
 dixit. Repente loquar aduersus gentem.
 aduersus regnum. uteradicem et disspdam
 illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo
 suo quod locutus sum aduersus eam. Agam
 & ego penitentiā sup malo quod cogitauit ut
 facerem ei. Et per ezechihalem. Si dixero
 inquit iusto quod uita uiuat et confisus in
 iustitiā sua fecerit iniquitatē. omnes iusti
 tia eius obliuioni tradentur. et inimiqui

tate sua quam operatus est in ipsa morietur.
Sicut dixerit impio morte morieris. & egerit
penitentiam. uita uiuet & non morietur. Sicut
ergo nostra conuersio sic diuinam mutat sententiam. cur
miserorum tante lacrimae uel presura tamen
damnon temperent ex miseratione uindictam.
Hinc populo & iam israhelico sepulcro pro
missa suspenditur. et nineuitarum perditio
diuinae sententiae per mutatione sedatur.
Nam sanctus ambrosius in libro tertio de officis
ita ait. Purum igitur ac sincerum oportet
esse affectum. & unusquisque simplicem sermo
nem proferat. uas suum in scientia possideat.
ne fratrem circumscriptione uerborum inducat.
nihil promittat inhonestum ac sibi promit
tere. Tollerabilius est promissum querat
non facere. quam facere turpesse. Saepe
constringunt se iuris iurandi sacramento. et
cum ipse cognouerint promittendum non fuisse
sacramenti. tamen contemplatione faciunt
quod poponderunt. Sicut de herode supra
scripsimus. qui saltatrice premium turpe
promisit. crudeliter soluit. Turpe quod
regnum pro saluatione promittitur. crude
le quod mors prophetae per iuris iurandi reli

66
gione donec tur. Quanto tollerabilius tale
fuit scilicet per iurium sacramento. Et post
pauca deiepte discernens miserabilis ne
cessitas. que soluitur parricidio. Meli
us est non uore id quod sibi is cui pmitatur
nolit exsolui. Et post paulolum.
Non semper igitur promissa
soluenda. Omnia sunt denique ipsedñs sicut
scriptura indicat frequenter sua mutat
sententiam. Cir quoque scilicet simus augustinus
inuestigationis acumine acutus inueniendi
aditus patet. minora semper eligantur. quia
et qui murorum ambitu nefugiat clauditur.
ibi se infugat precipitat. ubi breuior murus in
uenitur. Hinc et isidorus ait. Tollerabilius
est enim non implere sacramentum. quam permanere
instupri flagitio. Similiter et si non nimis
in malis promissis rescande fide incur peccatum
ut a deo quod incaute uouisti non facias.
Impia est promissio. quae scelere adim
pletur. Unde necesse est ut male iurans
dignam penitentiam agat. eo quo dno mendium
contra preceptum illius sumpsit in uano. quia
in exodo scriptum est. Nec enim insonntem
habebit dñs eum qui ad sumpsit nomen dñi.

disui frustra. Et in leuitico. Non perui-
rabis in domino in meo. nec pollues nomen domini
tui. ego dominus. Tamen malum quod facturi
sese sacramento deuouerat. omnino non faciat
qm̄ stulta uota frangenda sunt

De his ergo quia ad ecclesiam patrocium
con fugiunt. ne tradantur in concilio.
ara usico cap v. ita scriptum est. tot
aut qui ad ecclesiam confugerint trad non
oportere. sed loci sc̄i reuerentia & inter
cessione defendi. In concilio aurelia
nensi. cap. i. de homicidis & adulteris
et furibus si ad ecclesiam confugerint ita scrip-
tum est. lo constituimus obseruandū quod
ecclesiastici canones decreuerint & lex romana
constituit. ut ab ecclesia atris uel domo epi
eos abstrahere omnino non liceat. sed nec
altari designari. nisi ad euangelia datis sacra-
mentis de morte & debilitate. & omni penari
generesunt securi. Ita ut ei cui reus fuerit crimi-
nosus de satis factione conueniat. Quod si
sacramenta sua conuictus fuerit uiolasse.
reus piuri. non solum a communione eccle-
siae uel omnium clericorum. uerum etiam & catho-
licorum conuiuio separatur. Quod si cui reus

67
est noluerit sibintentione faciente componi.
et ipse reus de ecclesia ad us timore discesserit. ab
eccle clericis non queratur.

Item in eodem concilio. cap. ii. scriptum est. De raptoribus si ad ecclesiam confugerint. De raptoribus autem id constituendum est. censum. ut si ad ecclesiam raptor cum rapta conuenierit. et feminam ipsam uolentiam perculserit se constituerit. statim liberetur de potestate raptoris. et raptor mortis uel penarum impunitate concessa ad seruendum subiectus sit. aut redimendi se liberam habeat facultatem. Si uero que rapitur patrem habere constiterit. & puella raptori conserit. potestati patris excusata reddatur. et raptor a patre superioris condicionis satis factione teneatur obnoxius.

Item in eodem concilio. cap. iii. scriptum est. De seruus. si ad ecclesiam confugerint. Seruus si ad ecclesiam confugerit pro qua libet culpa domino omisa culpa sacramenta suscepit. statim ad seruicium domini sui redire cogatur. Et posteaquam dato sacramento domino suo fuerit consignatus. si aliquid poene pro eadem culpa qua excusatur probatus fuerit protulisse. pro contentu ecclesiae. & per uariatione fidei. a communione et conuiuio catholicorum sicut

superius comprehensum est extraneus habeatur.
Si uero seruus pro culpa sua ab ecclesia defensus
sacramenta dñi clericis exigentibus de impu-
tate perceperint. exire nolentem ad domino
liceat occupari. **XXXIII**

In ancirano concilio. cap de his quid iu-
nationes expellant et more gentium subse-
cuntur. aut in domos suas huiusmodi ho-
mines introducunt exquirendi arte mali-
ca aut expiandi causa sub regula quinquen-
ni iaceant secundum gradum penitentiae definitos.

In concilio laodicense. cap xxxvi. de his qui
in cantationibus & filacteris utuntur ita
scriptum est. Quod non oporteat sacris offi-
ciis deditos uel clericos magos aut incantato-
res existere. aut facere philacteria que anima-
rum suarum uincula conprobantur. eos autem
quibus his utuntur. ab ecclesia pelli precipimus.

In concilio agathense de sortilogis uel augurium
seruantibus ut ab ecclesia separentur. cap xli.
scriptum est. Ne de eo fortas seu ideat omis-
sum quod maxime fide catholice religionis infestat. quod
aliquanti clerici siue laici student augurium
& sub nomine fide religionis quas scorum
sortes diuinationes scientiam proficiunt. aut

68
quarum cumq; inspectione future p mittunt.
hoc quicūq; clericus uel laicus de cetero fuerit.
uel consolare uel docere ab ecclesia
habeantur extraneus.

In concilio toletanensi. cap. xxviii. ita scrip-
tum est. Siquis ep̄s aut pr̄b̄t siue diaconus
uel quilibet ex ordine clericorum. magos aut
aruspices aut ariolos uel sortilogos aut eos
qui profitentur artē aliquā aut aliqui eorū
similia exercentes consulens fuerit dephensus.
ab honore dignitatis suae depositus monasterii
curam excipiat. ibiq; perpetua penitencia dedi-
tus. scelus admissū sacrilegi soluat.

In synodo mastini. cap. lviii. ita scriptum est.
Quod non liceat sacerdotibus uel clericis incan-
tatores esse et ligaturas facere. quod est conli-
gatio animarum. si quis haec faciat de ecclesia
prociatur.

X X I I I I
Item in eodem synodo. cap. lxxii. scriptum est.
Quod non liceat xp̄ianis tenere traditiones gen-
tilium. et obseruare lune aut stellarū cursū.
Non liceat xp̄ianis obseruare uel colere elem̄ta.
aut lune aut stellarū cursum. aut inanem
signorum fallaciam pro domo facienda.
uel segetes uel arbores plantandas. uel

coniugia socianda scriptum est enim. Omnia que facitis. aut in uerbo aut in opere. omnia in nomine domini nostri ihesu christi facite. gratias agentes deo.

Item in eodem concilio. cap. LXXII. ita scriptum est. Quod non liceat kalendariis observare. Non liceat in quas observationes agere kalendarum. & oculis uacare rebus. neque lauro aut uiriditate arborum circuire domos. omnis hec observatio paganissima est.

Item in eodem concilio. cap. LXXIII. scriptum est. Quod non liceat medicinalis herbas aliqua observatione colligere. Non liceat in collectiones herbarum que medicinales sunt aliquas observationes aut incantationes intendere. nisi tantum cum simbolo diuino. et oratione dominica. ut tantum deus creator omnium & dominus honoretur.

In concilio laodicense. cap. XXXVIII. scriptum est de his christianis qui celebrant festa gentilibus. Quod non oportet cum gentilibus festa celebrare. & communicare praecipue eorum qui sine deo sunt.

De X V

In concilio africano. cap. XXVII. scriptum est. De paganorum conuiuio auferendis. Illud etiam precepiendum ut qui contra precepta diuina

conuiuia multis in locis exercentur que ab erro-
 re gentili adtracta sunt. ita ut nunc a paganis
 xpiani adhuc celebranda cogantur. ex quare
 temporibus xpianorum imperatorum psecutio
 altera fieri occulte uideatur uetari talia iubeat.
 & de ciuitatibus & possessionibus inposita poena
 prohiberi. maxime cum & iam natalibus beatis-
 simorum martirum p nonnullas ciuitates. et in
 ipsis locis sacris talia committere non reformident.
 quibus diebus & iam quod pudoris est dicere salta-
 tiones sceleratissimas per uicos atq; plateas ex-
 erceant. ut matronalis honor. & innumerabiliu
 feminarum pudor deuote uenientium ad sacra-
 tissimum diem iniurias lasciuientium appe-
 tatur. ut & iam ipsius scae religionis pene
 fugiatur accessus.

Inde de & is leonis pape. cap xxx scriptu est.
 In diebus quibus conuiuia gentilium & escis im-
 molatus usi sunt. Si conuiuio solo gentilium
 & escis immolatus usi sunt. possunt ieiuniis
 & manus in positione purgari. ab idolothe-
 tis abstinentes sacramentorum xpiani possint
 esse participes. Si autem aut idola adora-
 uerint. aut hominibus aut fornicatio-
 nibus contaminati sunt. a communione

eos nisi per penitentiam publicam non possunt admitti.

In concilio heliberritano. cap. LV. XXVI
scriptum est de xpianis qui cum iudeis uescun-
tur. Si uero quis clericus uel fidelis cum iudeis
cibum supererit. placuit eum a communione
abstineri. ut debeat emundari.

In concilio toletanensi. cap. XVI. scriptum est
de iudeis. suggerente concilio id glorio-
sissimus dominus noster canonibus inserenda
precepit. ut iudeis non liceat xpianas habere
uxores uel concubinas. neque mancipium
xpianum in usus proprios comparare. Sed &
filii qui ex tali coniugio nati sunt. assumen-
dos esse ad baptismum nulla officia publi-
ca opus est agere. per qua eis occasio tribuat
poenam xpianis inferre. Si qui uero xpiani
a iudeis inriti sunt maculati. uel etiam
circumcisi non redito precio ad libertatem & re-
ligionem redeant xpianam. XXVII

In concilio laodicensi. cap. LV. scriptum est.
non congruere xpianis commensationibus
interesse. Quod non oporteat sacerdotes
aut clericos ex collatis uel commensationibus
conuiuia celebrare. hoc autem nec laici
posse congruere.

In concilio africano. cap xxx scriptum est
 de his tritionibus xpianis factis. & de his etiam
 pendum ut si quis ex qualibet ludicra arte
 ad xpianitatis gratiam uenire uoluerit. ac
 liber ad illa macula permanere. non eum liceat
 at a quo quam iterum a deadem exercenda
 reduci uel cogi.

In concilio laodicense. cap Liii. scriptum est.
 ut in xpianorum non saltetur nuptiis. Quod non
 oporteat xpianos euntes ad nuptias plaudere
 uel saltare sed uenerabiliter caenare uel pran
 dere sicut xpianis decet. **XXVIII**

In concilio toletanensi. cap vii scriptum est
 ut ad mensam epi scripturae diuine legantur.
 Pro uerentia eorum & sacerdotum id uniuersa
 sca constituit synodus. ut quia solent crebro
 mensis ociose fabulae interponi. in omni sac
 dotali conuiuio lectio scripturarum diuinarum
 misceantur. Per hoc enim et anime edifi
 cantur ad bonum et fabulae non necessariae
 prohibentur.

In canone apostolorum. cap xlii. scriptum est
 quod episcopus. presbiter. aut diaconus. aleator
 & ebriosus esse non debeat. Episcopus. presbiter
 aut diaconus aleae atque ebrietati deser

uens. aut definat aut certe damnetur. **XXVII**

In concilio cartaginensi. cap. iii. de continen-
tia & castitate clericorum ita scriptum est.

Aurelius episcopus dixit. Cum pro & merito concilio
de continencia & castitate moderamine trac-
taretur. gradus isti tres qui constructione
quadam castitatis. per consecrationes adnexi sunt
episcopus inquam. presbiteros. et diaconos ita placuit ut
concederent sacros antistes ac diacerdotes nec
non & leuitas. uel qui sacramentis diuinis in ser-
uiunt continentes esse in omnibus. quos
sint simpliciter quod ad opostulant impera-
re. Ut quod apti docuerunt & ipsa seruaue-
antiquitas. Nos quoque custodiamus. **XXVIII**

In concilio toletanensi. cap. vi. non debere
sacerdotes quas libere in ecclesiae famulatus
truncationes facere. nec aliquid quod mor-
te plectendum iudicare. His uero a quo-
bus domini sacramenta tractanda sunt iudicium
sanguinis agitare non licet. Et ideo magno
perre talium excessibus prohibendum est.
ne in diserte presumptionis motibus ag-
tati. aut quod morte plectendum est sen-
tentia propria iudicare presumant. aut
truncationes quas libere personis aut

71
pse inferant aut inferenda precipiant.
Quod si quisquā horum in memor preceptorū.
aut in ecclesiae familiis aut in quibuslibet psonis.
tale aliquid fecerit. & concessi ordinis honore.
priuatus & loco. sub perpetuo dampnationis
teneatur religatus ergastulo. Cui tamen com-
muno exeunti ex hac vita non neganda est.
propter dñi misericordiā. qui non uult peccato-
ris mortē sed ut conuertatur et uiuat. **XXXI**

In concilio hilerdense. cap̄ XI. scriptum est de
clericis qui in mutuā cedem prorumpunt.
Siqui clerici in mutuā cedē prorumperint.
pro ut dignitas officiorum in tali excessus con-
tumelia per tulerit a pontifice districtis
uin di ce tur.

XXXII

In concilio cartaginensi. cap̄ V. de auaritia
scriptum est. Aureus ep̄s dixit. Auaritię
cupiditas quam rerum omnium malorum
matrem esse nemo quis dubitat. proinde in-
hibenda est ne quis alienos fines usurpet. aut p
premium terminos patrum statutos transcendat.
ne cui quam clericorum liceat de qualibet re
fenus accipere. quamquā nouelle suggestiones.
que uel obscure sunt. uel sub genere latent in spec-
tes a nobis formam accipiant ceterū de quibus

aper tissime diuina scriptura sanxit. nonē.
differenda sapientia sed potius exequenda.
Proinde quo in laicis reprehenditur. id multo
magis debet in clericis p̄dampnari. Uniuersum
concilium dixit. Nemo contra prophe-
tas. nemo contra euangelia facit sine periculo.
In concilio toletanensi. cap̄ xxxiij. scriptū ē.
De auaritia malo. Auaritia radix cunctoꝝ
malorum. cuius sitis & iam sacerdotis mentis
obtinēt. Multi enim fidelium in amore xpi
& matrum in parochis episcoporum basilicas
construunt. oblationes conscribunt. Sacer-
dotes hec auferunt. atq; in usus suos conuertunt.
Inde est quod cultores sacrorum deficiunt.
dum stipendia sua perdunt. inde labentium
basilicarum ruine non reparantur. quia
auaritia sacerdotali om̄a auferuntur.
Pro qua re constitutum est a presenti concilio
ep̄os ita dioceses suas regere. ut nihil ex earū
iure presumant auferre. Sed iuxta priorum
auctoritatē conciliorum. tam de oblationibus
quā de tributis ac frugibus. tertiam partem
consequantur. Quod si amplius quippiam
ab eis presump̄tū extiterit. p̄ conciliū restau-
retur. Appellantibus aut ipsis conditorib;

14
aut certe propinquos eorū. si iam illi a seculodis
cesserunt. Nouerint autē conditores basi
licarum in rebus quas eisdem ecclesiis confer
nullam potestatem habere. sed iuxta canonū
statuta. sicut ecclesiam. ita & dotem ad or
dinationē epī pertinere.

In concilio niceno. cap. xvij. de clericis usu
ras accipientibus scriptum est. Quod
mula sub regula constituta. auaritia & tur
bia lucra sentiantur. obliti que diuine
scripturae dicentis. qui pecuniam suam non dedit
ad usuram. mutuam dantes centesimos exigunt.
Iustitiam scilicet magna seruet. ut si quis
inuentus fuerit post hanc diffinitionem usu
ras accipientes. aut ex inuentione aliqua.
uel quo libet modo negotium transiens. aut
hiemola id est sescupla exigens. uel ali
quid tale prorsus excogitans turpis lucri
gratia. deiciatur a clero et alienus existat
a regula.

In decretis Leonis pape. cap. iij. scriptum est
quod usuram non solum clerici exigere non
debeant sed nec laici christiani. Nec hoc quoque
propter eundem esse duximus. quosdam
lucris turpi cupiditate captos. usuras suam

exercere quod nos non dicā in eos qui sunt in clericali officio constitutos. sed & in laicos cadere qui xpianos sedici cupiunt condolemus. quod uindictari acriter in eos qui fuerint constituti decernimus. ut omnis peccandi oportunitas adimat.

In decretis sirici pape. cap. iii.

In de apostaticis scriptum est. Adiectum est. Quosdam xpianos ad apostasiam quod dicitur nefas est transeuntes. Et idolorum cultu ac sacrificiorum contaminatione profanatos. quos a xpi corpore & sanguine quod dudum redempti fuerant renascendo iubemus abscedere. ne si piscentes forte aliquando fuerint ad lamta conuersi. his quam diu uiuunt agenda penitentia est. Et in ultimo fine suo reconciliatio nis gratia tribuenda. quia docent dicitur. solo mortem peccatoris tantum conuertatur & uiuat.

In concilio arelatensi. cap. xxii. de apostaticis scriptum est. qui tardius reuertuntur. nisi per dignam penitentiam non recipiantur. De his qui apostatant. Numquam se ad ecclesiam representant. nec quidem penitentiam agere querunt. & postea infirmitate arrepti perunt communem. placuit non danda eis communionem nisi reuelauerint &egerint fructus dignos.

73
penitentiae.

In eodem concilio. cap. xxv. de apostaticis si non
revertantur scriptum est. Huiusmodi scilicet reli-
gionis professione apostatant & ad seculum redeunt
post modum penitentiae remedia non requi-
runt. sine penitentia communione penitus non
accipiant. quos etiam iubemus ad clericatus
officium non admitti. Et quicumque ille post
penitentiam habitum secularem non presumat. quod
si presumpserit. ab ecclesia alienus habeatur. xxxiii.

In synodo toletano. cap. lviii. scriptum est
de professione monachi. Monachum autem pat-
riam de otio aut propria professione facit.
quicumque horum fuerit aligatum tenebit. Pro
inde his ad mundum reuersa interdiciamus aditum.
et omnem ad seculum interdiciamus regressum. xxxv.

In africano concilio. cap. x. de penitentibus
ita scriptum est. Ut paenitentibus secundum
differentiam peccatorum episcopi arbitrio pe-
nitentiae tempora decernantur. et ut pro-
inconsulto episcopo non reconcilietur penitentem.
nisi absentia episcopi necessitate cogente. Cuius-
cumque autem paenitentis publicum & divulgatis-
simum crimen est quod universam ecclesiam
com mouerit. ante absidam manus ei imponatur.

In decretis innocenti pape . cap . vii . de peni-
tentibus scriptum est . De penitentibus autē
quisiue ex grauioribus commissis . siue ex leui-
oribus penitentiā gerunt . si nulla interuenit
egritudo . quinta feria antepascha eis remit-
tendum romane ecclesie consuetudo demon-
strat . Ceterum de pondere estimando delicto-
rum sacerdotis est iudicare . ut ad tendat
ad confessionē penitentis . et ad fluxus & la-
crimas corrigentes . ad tunc iuberē dimitta-
cum uiderit satisfactiōem . Sane quis quis
egritudinē inciderit . atq . usq . ad desperationē
deuenerit ei est ante tempus paschae relaxan-
dum . ne desecto absq . communione discedat .

In concilio arelatense
cap . xii . scriptum est de his qui in penitentiā
positi uita excesserunt . Placuit nullum
communione uacuum dimitta . sed pro eo
quod orauit penitendo . obtē illius recipiatur .
In concilio arausico . cap . iiii . scriptum est de
penitentibus qui de corpore exeunt . Qui re-
cedunt de corpore penitentiā accepta . placuit
sine reconciliatori manus impositione eis
communicare quod morienti sufficit consola-
tionis . secundū diffinitionē congruentem

uaticum nominauerunt. Ut si sup uixerint
stent in ordine penitentium ut ostensis necessariis
penitentiae fructibus legitima communione
cum reconciliatoria manus impositione recipiat.

In concilio aurelianense **XXXVII**

cap. iiii. scriptum est de his qui penitentiam uio
lant. Hi uero qui susceptam penitentiam religi
onem quae suae professionis obliti ad secularia
relabuntur. placuit eos a communione suspen
di. et ab omnium catholicorum conuiuiis sepa
rari. Quod si post interdictum cum eo quisq.
presumpserit manducare. et ipse communi
one priuetur

In concilio toletano. cap. lv. scriptum est de secu
laribus accipientibus penitentiam qui se toto conder
& rursus peruariantes laici effecti sunt. Con
prehensi ab episcopo suo ad penitentiam ex qua recesser
unt reuocentur; Quod si aliquid per peniten
tiam irreuocabiles sunt. nec ad monita reuer
tantur. uere ut postea coram ecclesia anathematis
sententia condemnentur. Non aliter & hi
qui de consensu parentibus fuerint. aut sponte
sua missis parentibus se ipsos religione deuouerunt.
& postea habitum secularem sumpserunt. et
ita a sacerdote comprehensi ad cultum religionis

alta prius penitentia reuocentur: Quod si uer-
tinon possunt apostate. anathematis senten-
tia subiciantur: Quae forma seruabitur
& iam inuiduis uirginib; quae sacris
ac penitentibus feminis quae scaemoma-
lem habitum induerunt. & postea aut
uestem mutauerunt. aut nuptias transierunt

XXX VIII

Indecretis celestini pape. cap xv. scrip-
tum est. quod nulli sit ultima paenitentia
deneganda: Agnouimus enim penitentiam
morientibus non denegari. nec illorum deside-
riis adnui quod obitus sui tempore anime
suae capiunt subueniri remedio. Et horrem
fateor tante impietatis aliquem repperiri. ut
de diuinitate desperet. quasi non possit adsequens
tempore concurrentis succurrere. et periclitante
sub honore peccatorum hominem pondere quo se ille
expedire desiderat & liberare. Quid hoc
rogo aliud est quam morienti mortem addere.
eiusque animam sua crudelitate ne absoluta esse
possit occidere: Cum deus ad subueniendum para-
tissimus inuitans ad penitentiam sic permittatur.

peccator in quacumq. die conuersus fuerit. ut
 peccata sua non reputabuntur ei. Et iterum. Nolo
 mortem peccatoris. sed tantum conuertatur & uiuat.
 Salute ergo homini adimit. quisquis post se
 penitentiam denegarit. Et dicit per auctorem de clemencia
 dei. qui eum ad subueniendum morienti sufficere
 uel momento posse non credidit. Perdidit &
 latro in cruce premium ad xpi dexteram pendens.
 nullum unius hore penitentiam non uiuisset.
 Cum esset in pena penituit. & per unius sermonis
 promissionem habitaculum paradisi deo promitten
 te promeruit. Vera ergo ad deum conuersio in ult
 mis positorem mente potius est aestimanda quam
 tempore. Propheta hoc taliter asserente. cum
 conuersus ingemueris. tunc saluus eris. Cum
 ergo dominus sit cordis inspector. quo uis tempore
 non est deneganda penitentia postulanti. cum
 ille se obliget iudici. cui occulta omnia nouerit
 reuelari.

XXX V I I I I

In decretis leonis pape. cap. xx. scriptum est
 quod oporteat eum qui pro illicitis ueniam
 poscit. & iam multis licitis abstinere.
 Aliud quidem est debita iusta reuocare. aliud
 propria perfectionis amore contempnere. Sed
 inlicitorum ueniam postulante. oportet & iam

alicuius abstinere dicente aplo. Omnia
cent. sed non omnia expediunt. Unde si peni
tentes habent causam quam negligere forte non
debeant. melius expedit quis ecclesiasticum quam
forense iudicium.

Item in eiusdem decretis. cap. xxii. scriptum est. quod
penitenti nulla lucra negotiationis exercere conue
niat. Qualis lucra negotiantem aut excusat aut
arguit. quia est inhonestus questus & turpis.
Verumtamen penitenti utilius est dispendi pati.
quam periculis negotiationis obstringi. Qui ad
ficile est interementis uendentis que commercium.
non interuenire peccatum. **XL**

Item in eiusdem decretis. cap. xxiii. scriptum est. quod
ad militiam secularem post penitentiam redire non
debeat. Contrarium est omnino ecclesiasticis
regulis post penitentiae actionem. redire ad mili
tiam secularem. cum aplos dicat. Nemo militans glo
implicat se negotiis secularibus. Unde non est
liber a laqueis diaboli. qui se militia mundana
uoluerit implicare.

Haec tibi scilicet pater pauca capitula ex sanctorum
patrum conciliis collegere curavi. ut habere
imprimum ex eorum sententis quo iudicare
possis rudes et indomitos animos nouelle

gentis apud quam modo conuersaris. ut sciant
se impunitè peccare non posse. sed paratā sen-
tentiā semper a uobis fore orientia uitia per-
uersorum citius reserare. & humilibus. atque
digne satis factione peccata sua plorantibus o-
portu num solamen consolationis conferre.
Oportet enim ut quia uirā scētās inter illos modo
consistit per prædicatione uerbi dī. & custodiam
uerereligionis omnibus sacrum studiū ur̄m inno-
tiscat. quatinus hic fructus boni laboris
laudem uobis adquirat. et in futuro mercedē
& gloriam pariat sempiternam amen.

ITE CAPITULA

- I De his qui infantē incaute opprimunt & suffocant.
- II De his qui in cestū oculi te cōmittunt & confitentur.
- III De mulierib; fornicariis auoz tuos facientibus.
- IIII Si quatuor homines cum uno rixati fuerint
& unus eorū eū occiderit.
- V Uteps. pr̄bt. aut diaconus. cū canibus & falco-
nibus iocum non habeant.
- VI Si maritus uxorē. aut ipsa uirū dimiserit.
- VII De eo qui alienā uxorē auferre tēptauerit.